KOMPLEXNÁ REŠTAURÁTORSKÁ DOKUMENTÁCIA

Album s fotografiami, dobovými pohľadnicami a poľnými kartami z I. svetovej vojny zo zbierok Tekovského múzea v Leviciach (154/72; 1093/H)

Reštaurovala: **doc. Mgr. art. Janka Blaško Križanová, ArtD.**

Doba reštaurovania: **10/2023 – 05/2024**

OBSAH

I. NÁVRH NA REŠTAUROVANIE 3
1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE 4

2. ZÁKLADNÝ POPIS A UMELECKO – HISTORICKÉ VYHODNOTENIE 5

3. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM 9

3.1. METODIKA VÝSKUMU A JEJ CHARAKTERISTIKA 9

3.2. NEDEŠTRUKTÍVNE METÓDY VÝSKUMU 9

3.2.1. POZOROVANIE DIELA PRI ROZPTÝLENOM SVETLE/ VIS 10

3.2.2. DIGITÁLNA MIKROSKOPIA 17

3.3. ZÁVEREČNÉ VYHODNOTENIE REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU 19

A ZHODNOTENIE TECHNICKÉHO STAVU 19

4. ZÁKLADNÝ CIEĽ, CHARAKTERISTIKA A ROZSAH REŠTAUROVANIA 19

5. NÁVRH POSTUPU A TECHNOLÓGIE REŠTAUROVANIA 20

6. FOTOGRAFICKÁ DOKUMENTÁCIA I. 21

II. PRIEBEH REŠTAUROVANIA 44
1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE 45

2. PRIEBEH A POSTUP REŠTAUROVANIA 46

3. POUŽITÉ MATERIÁLY 48

4. ŠPECIFIKÁCIA A ODÔVODNENIE ZMIEN OPROTI 48

NÁVRHU NA REŠTAUROVANIE 48

5. VYHODNOTENIE NOVÝCH POZNATKOV Z PRIEBEHU REŠTAUROVANIA 48

6. PRÍNOS A DOSIAHNUTÝ CIEĽ REŠTAUROVANIA 49

7. URČENIE REŽIMU A ĎALŠIEHO VYUŽÍVANIA PAMIATKY 49

8. FOTODOKUMENTÁCIA II. 50

I. NÁVRH NA REŠTAUROVANIE

1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

1. Názov pamiatky:	Album s fotografiami, dobovými pohľadnicami a poľnými kartami z I. svetovej vojny
2. Prírastkové a identifikačné číslo:	154/72
3. Inventárne číslo:	1093/H
4. Typ pamiatky:	hnuteľná
5. Umiestnenie pamiatky:	Tekovské múzeum v Leviciach
Obec:	Levice
Majiteľ:	Tekovské múzeum v Leviciach
6. Správca:	Mgr. Nikola Mihálová, historička TMLV
7. Autor:	Neznámy
8. Datovanie:	1915 – 1917
9. Miesto pôvodu:	Rakúsko-Uhorsko
10. Materiál:	Album: kartón, strojový papier, fotografie, tlač
11. Technika:	albumový blok s potlačou, zelené vnútorné strojovo vyrobené papierové listy, strieborno-želatínové a kolódiové fotografie, fotomechanická tlač, šitie albumu niťou a železnými spojmi
12. Rozmery:	41,5 x 25 x 2,4 cm (dl. x š. x h.) obsahuje 217 ks fotografií, pohľadníc a poľných kariet max. rozmeru 13,7 x 8,7 cm
13. Autor reštaurovania:	doc. Mgr. art. Janka Blaško Križanová, ArtD.
14. Spolupráca:	Mgr. art. Barbora Palatínusová Mgr. art. Peter Ančic
15. Doba reštaurovania:	10/2023 – 05/2024

2. ZÁKLADNÝ POPIS A UMELECKO – HISTORICKÉ VYHODNOTENIE

Predmetom reštaurovania je album s fotografiami, pohľadnicami a poľnými kartami, ktoré zachytávajú putovanie Jána Roxera bojiskami prvej svetovej vojny od februára 1915 do decembra 1917. Album je súčasťou zbierky Tekovského múzea v Leviciach v položke fotografický a listinný materiál evidovaný pod prírastkovým číslom 154/72 a inventárnym číslom 1093/H. Album tvorí spolu s ďalším fotografickým albumom (153/72; 2792/H) pár nazývaný „Roxerove albumy“. Jedná sa o dvojicu albumov, ktoré sú zaujímavým doplnkovým zdrojom informácií k dejinám prvej svetovej vojny. V roku 1972 albumy predal múzeu syn Jána Roxera, Pavol Roxer.

Obr. 1 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; predná strana albumu.

Obr. 2 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; zadná strana albumu.

Album má na dĺžku 41,5 cm, na šírku 25 cm a na hrúbku 2,4 cm. Dosky albumu zdobí zelenohnedý papierový obal so secesným geometrickým ornamentom bielej farby a nápisom ALBUM, chrbát albumu je hnedý. Na prednej strane dosiek sa v hornej časti uprostred centrálnej osi v orámovaní nachádza farebný obrázok v pastelových tónoch v tvare zaobleného poloblúka. Zobrazuje letnú scénu s dvojicou postáv pri rieke. Medzi rozkvitnutými kvetmi stojí žena na brehu rieky a muž sedí v člne. Obrázok má rozmery max. 13 x 6 cm a je zhotovený fotomechanickou tlačou.

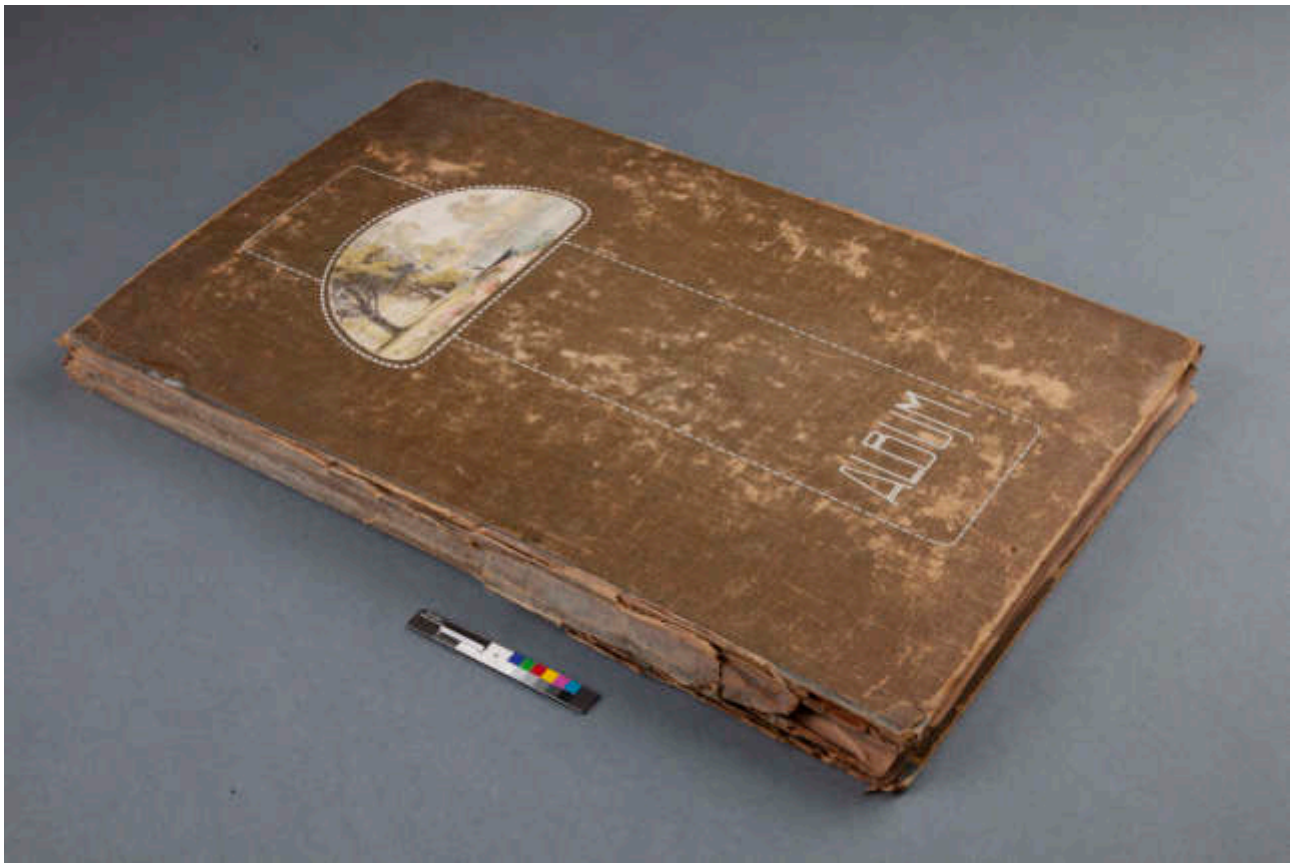

Obr. 3 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; bočný pohľad na prednú stranu a chrbát albumu.

Albumový blok je tvorený strojovo vyrobenými papierovými listami s vyrazenými otvormi pre vkladanie fotografií konštantného rozmeru a tvaru na každej strane. Výrezy umožňujú zasadenie fotografií horizontálne i vertikálne. Na jednu stranu je možné umiestniť najviac štyri fotografie, pritom dve musia byť orientované vertikálne a vsadené vedľa seba do strednej časti listu. Listy sú zviazené jednoduchou väzbou pomocou kovových spiniek v troch až štyroch listoch navzájom a takto zasadené do harmonikového papierového spoja a následne lepené pomocou predsádok k doskám. Súčasťou väzby nie je kapitálik. Album celkovo obsahuje 48 strán zelenej farby, ktoré sú očislované rukou vpísanými červenými číslicami. Predná predsádka je rovnako značená rôznymi nápismi perom a farebnými ceruzami, ktoré odkazujú na evidenciu v zbierkach múzea (Obr. 4). Druhá strana prednej predsádky absentuje.

Obr. 4 – 1093/H– Stav diela pred reštaurovaním; predsádka a prvá strana.

V albume je spolu 217 kusov fotomechanických tlačí, strieborno-želatínových fotografií a kolódiových fotografií, ktorých radenie nie je chronologické (Obr. 5). Fotografie sú číslované zo zadnej strany. Až po č. 181 sú založené v albume, ďalších 36 kusov (niektoré z nich sú duplicitné) je uložených v novšej papierovej obálke. Fotografie majú rôzne rozmery, no nikdy nepresahujú 13,7 x 8,7 cm. Pohľadnice a fotografie sú zasunuté v otvoroch vyrazených do papiera (vertikálne alebo horizontálne). Fotografie, pohľadnice a poľné karty sú bohaté na rôzne techniky a motívy. Medzi nimi majú najväčšie zastúpenie strieborno-želatínové fotografie variabilnej tonality a kolódiové fotografie, ale album obsahuje aj pohľadnice vytvorené fotomechanickou tlačou. Medzi obsahom však nájdeme aj listy (Obr. 6) či ilustrácie (Obr. 7). Fotografie patria žánrovo skôr do amatérskej a dokumentárnej fotografie s vysokou historickou a informačnou hodnotou, pričom zobrazujú výjavy z vojenského každodenného života, sprievody, ako aj vojnou zničenú krajinu a budovy zasiahnuté streľbou a bombardovaním i zrejmé sťahovanie obyvateľov. Pohľadnice zobrazujú mestá, portréty a repredukcie. Nie je pravidlom, že zadná strana fotografií a pohľadníc obsahuje vôbec nejaké písané či tlačené informácie, hoci sa na ruboch nachádzajú pomerne často. Nie je zjavné aké pravidlá nesie usporiadanie daného materiálu na jednotlivých stranách. Niektoré fotografie, napríklad fotografia muža so psom na prvej strane albumu (Obr. 4) sa tu nachádzajú duplikovane. Fotografie z obálky zobrazujúce delá pri balustráde sa nachádajú aj v druhom Roxerovom albume.

Obr. 5 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; strana 16. – 17.

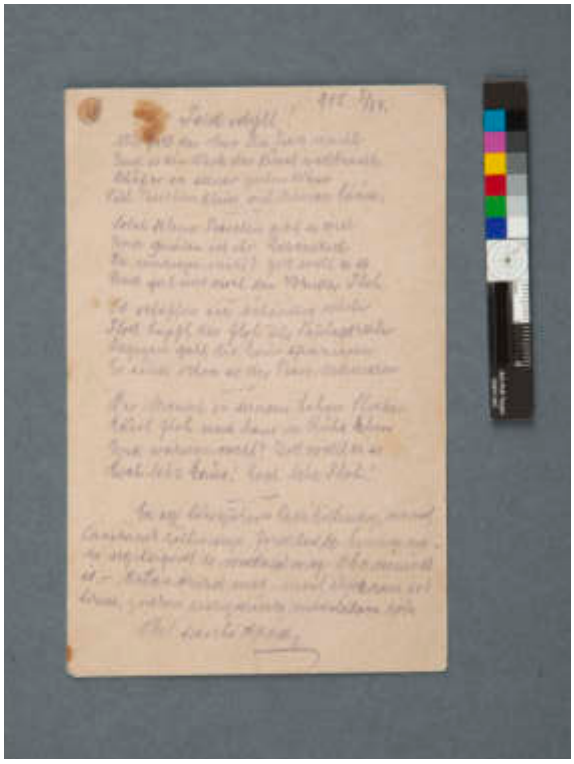

Obr. 6 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; popísaný list papiera uložený v novšej obálke.

Obr. 7 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; ilustrácia; kresba na papieri uložená v novšej obálke.

3. REŠTAURÁTORSKÝ VÝSKUM

3.1. METODIKA VÝSKUMU A JEJ CHARAKTERISTIKA

Cieľom reštaurátorského výskumu je oboznámiť sa s aktuálnym stavom diela a druhmi poškodení a následné stanovenie možných reštaurátorských postupov. Výskum bude realizovaný nedeštruktívnymi metódami, ktorých zámerom je získanie dostatočného množstva informácií pre celkovú analýzu a následné stanovenie možných technológií a postupu reštaurovania.

3.2. NEDEŠTRUKTÍVNE METÓDY VÝSKUMU

Na diele bude vykonaný výskum nedeštruktívneho charakteru. V rámci reštaurátorského výskumu uprednostňujeme nedeštruktívne metódy, ktoré neporušujú stav diela. Hlavným cieľom nedeštruktívnych metód výskumu je získať čo najviac dostupných informácií o diele, bez nutnosti zasiahnuť do jeho hmotnej podstaty. Budú vykonané základné postupy nedeštruktívneho výskumu, ako pozorovanie diela v dennom svetle a pozorovanie fotografií pri zväčšení digitálnym mikroskopom. Na základe týchto nedeštruktívnych metód je možné hlbšie preskúmať súčasný stav diela a presnejšie určiť techniku fotografického procesu a materiály, ktoré boli použité pri jeho vzniku. Rozsah nedeštruktívneho výskumu na diele bude určený podľa súčasného stavu diela, rozsahu poškodení a dostupných informácií. Vzhľadom na súčasný stav diela vykonávať výskum deštruktívneho charakteru, ako odobranie vzoriek a testy rozpustnosti, nie je potrebné.

3.2.1. POZOROVANIE DIELA PRI ROZPTÝLENOM SVETLE/ VIS

Album je výrazne poškodený, deštrukcie materiálu všetkých súčastí sú rozsiahle, celkový stav je veľmi zlý a bráni plneniu pôvodnej funkcie. Dosky albumu sú prešúchané, potrhané a znečistené povrchovým depozitom, lepenka je miestami rozpojená. (Obr. 8 a 9). Chrbát albumu je roztrhaný a čiastočne odpojený od albumového bloku a prešúchané miesta sú dekolorované (Obr. 10 a 11). Zelené strany albumu sú vyrobené z drevitého papiera, po okrajoch vyblednuté na okrový odtieň a miestami výrazne potrhané. Početné a výrazné trhliny sa objavujú hlavne v miestach, kde sú vyrazené otvory na vkladanie fotografií a pohľadníc, na okrajoch a na zhyboch strán. Niektoré dvojstrany sú úplne oddelené od albumového bloku (Obr. 12). Albumový blok je spojený kovovými spojmi, ktoré sú poškodené a zhrdzavené (Obr. 13 a 16). Papierový blok je na každej strane v hornom ľavom alebo pravom rohu sekundárne označený červeným rukou vpísaným číslom. Toto označenie nekorešponduje so skutočným poradím strán na základe pôvodného usporiadania hárkov. Čísla boli pravdepodobne vpísané v čase, kedy boli hárky oddelené od albumového bloku.

Obr. 8 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; celkový bočný pohľad na poškodený chrbát albumu a prednú stranu.

Obr. 9 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; bočný pohľad na chrbát albumu.

Obr. 10 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; detail; bočný pohľad na poškodený chrbát a zadnú stranu albumu.

Obr. 11 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; bočný pohľad na zadnú stranu dosiek albumu a nekompaktný blok.

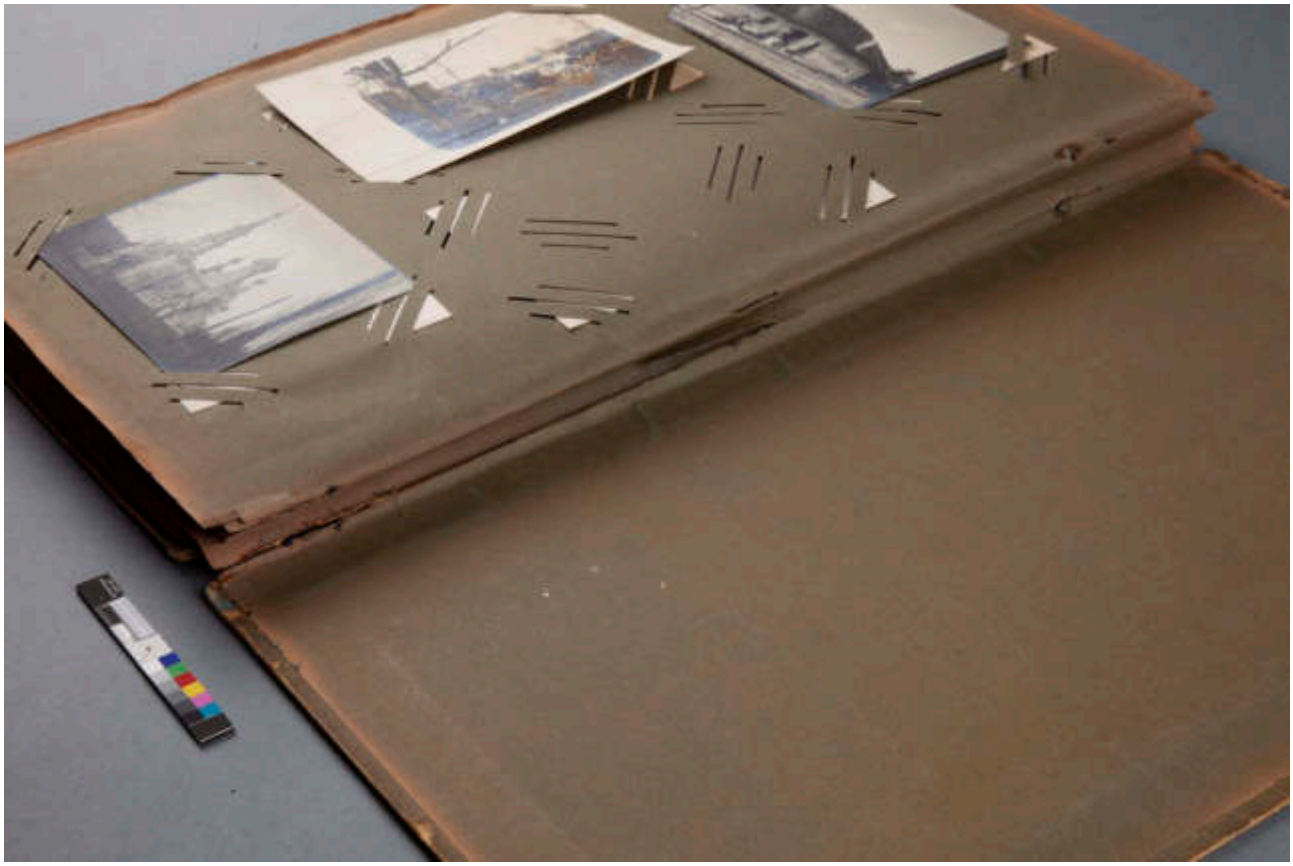

Obr. 12 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; zadná predsádka; bočný pohľad.

Fotografie, pohľadnice a poľné karty sú celkovo v lepšom stave, no sú nedostatočne zasunuté do vyrazených otvorov, zväčša len v dvoch rohoch, čo spôsobuje ich vypadávanie a početné mechanické poškodenia (Obr. 13, 14 a 15). Toto nesúrodé usporiadnanie zároveň vplýva aj na vizuálnu stránku zbierkového predmetu, ktorá takto pôsobí nedôstojne a neadektávne voči hodnotám, ktoré predstavuje.

Obr. 13 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; detail; roztrhnutý papierový blok a dekolorácia papiera na okrajoch.

Obr. 14 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; mechanické poškodenie papiera.

Obr. 15 – 1093/H– Stav diela pred reštaurovaním; mechanické poškodenie papiera.

Všetky fotografie a pohľadnice sú zároveň znečistené jemným povrchovým depozitom. Mnohé sú na okrajoch poprehýbané, natrhnuté, miestami chýba obrazová vrstva. Niektoré fotografie sú celé zreteľne vyblednuté a na iných sa objavuje výrazné zrkadlenie striebra (Obr. 17 a 18). Fotomechanické tlače sú miestami vyblednuté a odreté.

Obr. 16 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; poškodenie bloku papiera a oddelená celá zložka.

Obr. 17 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; zrkadlenie striebra na fotografii.

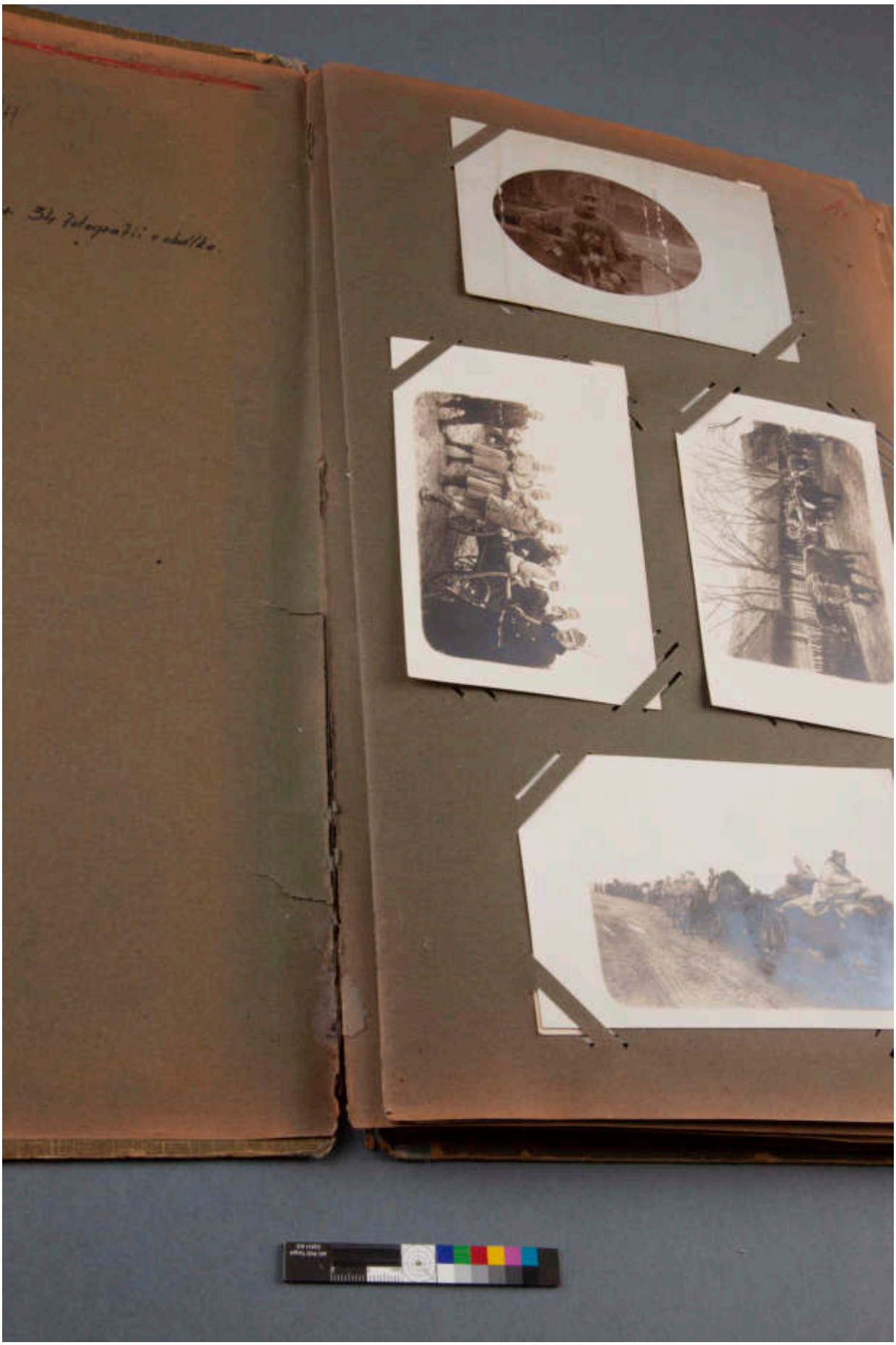

Obr. 18 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; poškodená predsádka a uvoľnený prvý blok; zrkadlenie striebra.

Obr. 19 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; s. 32. a 33.; uvoľnený blok papiera.
.

Obr. 20 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; s. 44. a 45.; celoplošné vyblednutie a zažltnutie fotografií.

3.2.2. DIGITÁLNA MIKROSKOPIA

Pomocou digitálnej mikroskopie boli skúmané jednotlivé poškodenia, ale najmä fotografie a pohľadnice s cieľom bližšie charakterizovať a určiť fotografickú a tlačiarenskú techniku. Boli pozorované strieborno-želatínové a kolódiové fotografie, ako aj techniky fotomechanických tlačí. Medzi materiálom boli identifikované najmä tlač reliéfneho poltónu, kolotypie a rotogravúry. Na pozorovanie bolo použité zväčšenie 40x.

Obr. 21 – 1093/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – rotogravúra.

Obr. 22 – 1093/H – Poškodenie papierového obalu dosiek a jeho potlač.

Obr. 23 – 1093/H – Poškodenie fotografie – trhlina a absentuiúca obrazová časť.

Obr. 24 – 1093/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – strieborno-želatínová fotografia.

Obr. 25 – 1093/H – Identifikácie pomocou digitálnej mikroskopie – strieborno-želatínová fotografia.

3.3. ZÁVEREČNÉ VYHODNOTENIE REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU A ZHODNOTENIE TECHNICKÉHO STAVU

Album je výrazne poškodený, deštrukcie materiálu všetkých súčastí sú rozsiahle, celkový stav je veľmi zlý a bráni plneniu pôvodnej funkcie. Dosky albumu sú prešúchané, potrhané a znečistené povrchovým depozitom, lepenka je miestami rozpojená. Chrbát albumu je roztrhaný a čiastočne odpojený od albumového bloku a prešúchané miesta sú dekolorované. Zelené strany albumu sú vyrobené z nekvalitného kyslého drevitého papiera, po okrajoch vyblednuté a s početnými trhlinami, najmä v miestach, kde sú vyrazené otvory, na okrajoch a na zhyboch strán. Niektoré hárky papiera sú úplne oddelené od albumového bloku. Označenie strán červenými číslami je sekundárne a vzniklo pravdepodobne až v čase, kedy boli hárky oddelené, čo nekorešponduje s ich skutočným umiestnením v pôvodnej konštrukcii albumu.

Fotografie, pohľadnice a poľné karty sú celkovo v lepšom stave. Časť fotografií sa nachádza v nevhodnej papierovej obálke, ktorá nespĺňa štandardy pre ochranu fotografického materiálu. V obálke i albume sa nachádzajú strieborno-želatínové, kolódiové fotografie a fotomechanické tlače. Všetky sú znečistené jemným povrchovým depozitom. Mnohé sú na okrajoch poprehýbané, natrhnuté, miestami chýba obrazová vrstva. Niektoré fotografie sú celé zreteľne vyblednuté a na iných sa objavuje zrkadlenie striebra. Fotomechanické tlače sú miestami vyblednuté. Ošúchaná farba na doskách albumu a nesúrodé usporiadenie fotografií a pohľadníc v albume znižujú celkový vizuálny dojem zo zbierkového predmetu, ktorý je významným historickým a informačným zdrojom nielen v kontexte lokálnej histórie.

4. ZÁKLADNÝ CIEĽ, CHARAKTERISTIKA A ROZSAH REŠTAUROVANIA

Zámerom reštaurovania je komplexné reštaurovanie s cieľom zachovať autenticitu diela, spomaliť degradáciu materiálu a čiastočne prinavrátiť jeho pôvodné vlastnosti, vzhľad a funkčnosť. Pri reštaurovaní budú priznané deštrukcie, ktoré neohrozujú stav zbierkového predmetu v budúcnosti a degradácie, ktoré nie je možné odstrániť bez zasahovania do hmotnej podstaty diela a iných deštruktívnych metód.

Po fotodokumentácii aktuálneho stavu sa pristúpi k čisteniu dosiek, ako aj vnútorných strán albumu a jednotlivých fotografií, ktoré budú zároveň z albumu vybraté. Samotný album bude čiastočne mechanicky rozobratý za účelom lepšej konsolidácie a spevnenia hárkov albumu, obalu a

chrbta. Hárky papiera budú lokálne podlepené japonským papierom a vyrovnávané. Absentujúce časti na chrbe albumu budú doplnené lepenkou a japonským papierom vhodnej gramáže a farebnosti. V prípade potreby budú staré kovové spoje nahradené novými, prípadne zaistené prelepom z japonského papiera. Skonsolidovaný a spevnený blok albumu bude následne vlepený na pôvodné miesto do dosiek. Pri konsolidácii hárkov bloku sa bude sledovať ich pôvodné umiestnenie v albume, pričom nebude dodržané ich sekundárne vytvorené poradie strán značené červenými číslami v rohoch strán. Pri tomto kroku budú hárky a fotografie na nich vrátené na svoje pôvodné miesto, avšak nastane zmena v umiestnení voči fotografickej dokumentácii stavu pred reštaurovaním. Následne bude prebiehať záverečná konsolidácia albumových dosiek.

Fotografie a pohľadnice budú vložené na pôvodné miesto v albume uchopením vo všetkých štyroch rohoch, tak aby boli správne zabezpečené a zaistené. V záverečnom kroku prebehne sceľujúca retuš, ktorá sa bude sústrediť na zjednotenie dosiek a chrbta s cieľom eliminovať absentujúce farebné plochy.

5. NÁVRH POSTUPU A TECHNOLÓGIE REŠTAUROVANIA

A. Spracovanie dvojstupňovej reštaurátorskej dokumentácie (návrh a priebeh reštaurovania) s fotodokumentáciou
B. Výskum (nedeštruktívne a deštruktívne metódy výskumu)
C. Umeleckohistorické vyhodnotenie
D. Fotografická dokumentácia stavu pred reštaurovaním, počas reštaurovania a po reštaurovaní
E. Povrchové očistenie diela od povrchového depozitu suchou cestou
F. Dočisťovanie a vyrovnávanie diela mokrou cestou
G. Konštrukčné spevnenie a opätovné spojenie albumových dosiek
H. Konštrukčné spevnenie vnútorných strán a ich opätovné pripevnenie ku chrbtu albumu
I. Lokálne scelenie trhlín materiálu
J. Výtvarné scelenie doplnených miest a farebné zjednotenie povrchu diela
K. Fotografie, pohľadnice a poľné karty – vybratie z albumu, očistenie od povrchového depozitu, v prípade potreby drobné reštaurátorské zásahy (spevnenie rohov, zjemnenie zrkadlenia striebra, scelenie trhlín), opätovné vloženie fotografií na ich pôvodné miesto do zreštaurovaného albumového bloku
L. Finálna adjustáž diela do ochrannej krabice (vyrobenej na mieru)

Obr. 26 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – predná strana albumu.

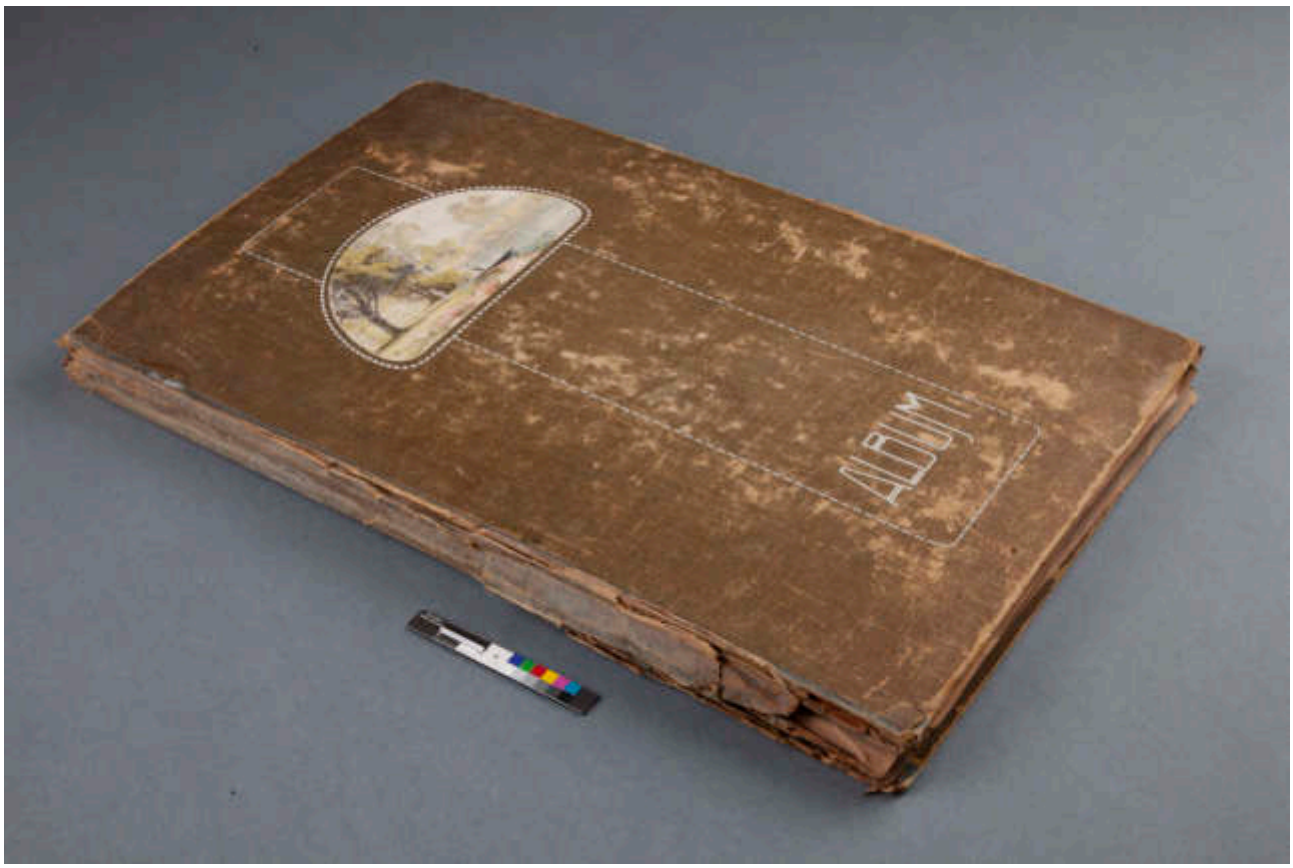

Obr. 27 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; bočný pohľad – chrbát a predná strana albumu.

Obr. 28 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; detail; roztrhnutý albumový blok nesúdržný s doskami albumu.

Obr. 29 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; zadná predsádka; oddelený blok je umiestnený na nesprávnom mieste.

Obr. 30 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; bočný pohľad – zadná strana; blok albumu pretŕča mimo jeho dosky.

Obr. 31 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – zadná strana.

Obr. 32 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – predsádka a str.1.

Obr. 33 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 2. – 3.

Obr. 34 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 4. – 5.

Obr. 35 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 6. – 7.

Obr. 36 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 8. – 9.

Obr. 37– 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 10. – 11.

Obr. 38 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 12. – 13.

Obr. 39 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 14. – 15.

Obr. 40 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 16. – 17.

Obr. 41 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 18. – 19.

Obr. 42 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 20. – 21.

Obr. 43 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 22. – 23.

Obr. 44 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 24. – 25.

Obr. 45 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 26. – 27.

Obr. 46 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 28. – 29.

Obr. 47 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 30. – 31.

Obr. 48 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 32. – 33.

Obr. 49 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 34. – 35.

Obr. 50 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 36. – 37.

Obr. 51 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 38. – 39.

Obr. 52 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 40. – 41.

Obr. 53 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 42. – 43.

Obr. 54 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 44. – 45.

Obr. 55 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 46. – 47.

Obr. 56 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – str. 48. a zadná predsádka.

Obr. 57 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 58 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 59 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 60 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 61 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 62 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 63 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

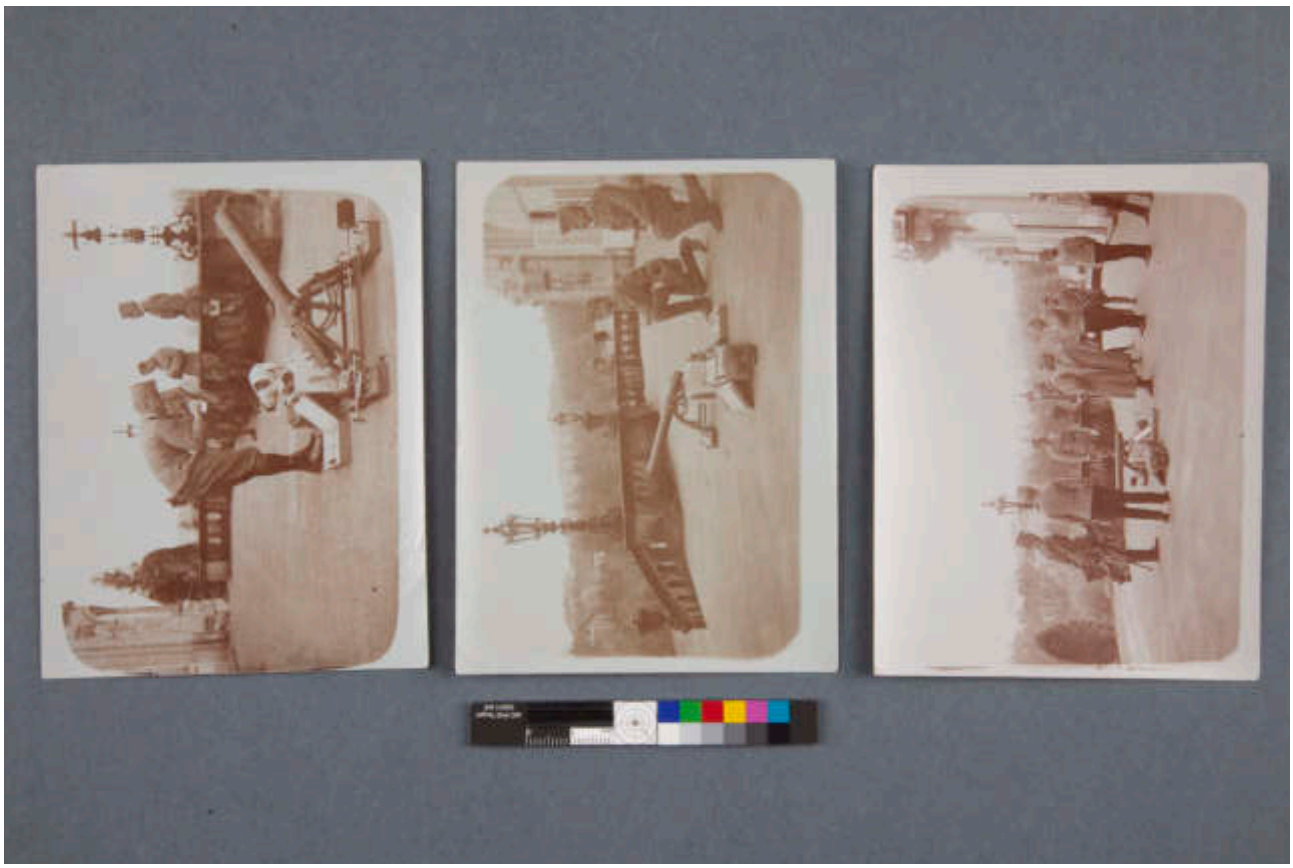

Obr. 64 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 65 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

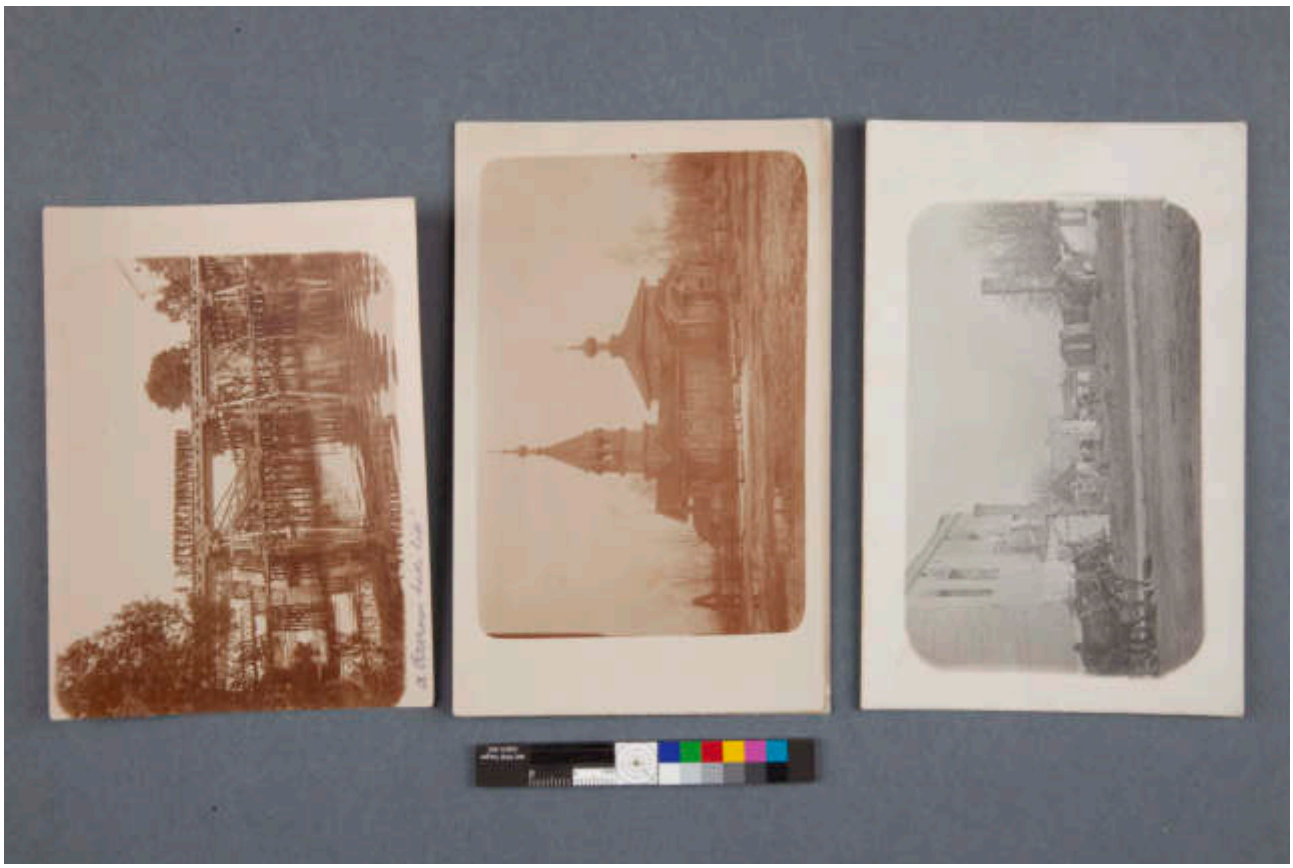

Obr. 66 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

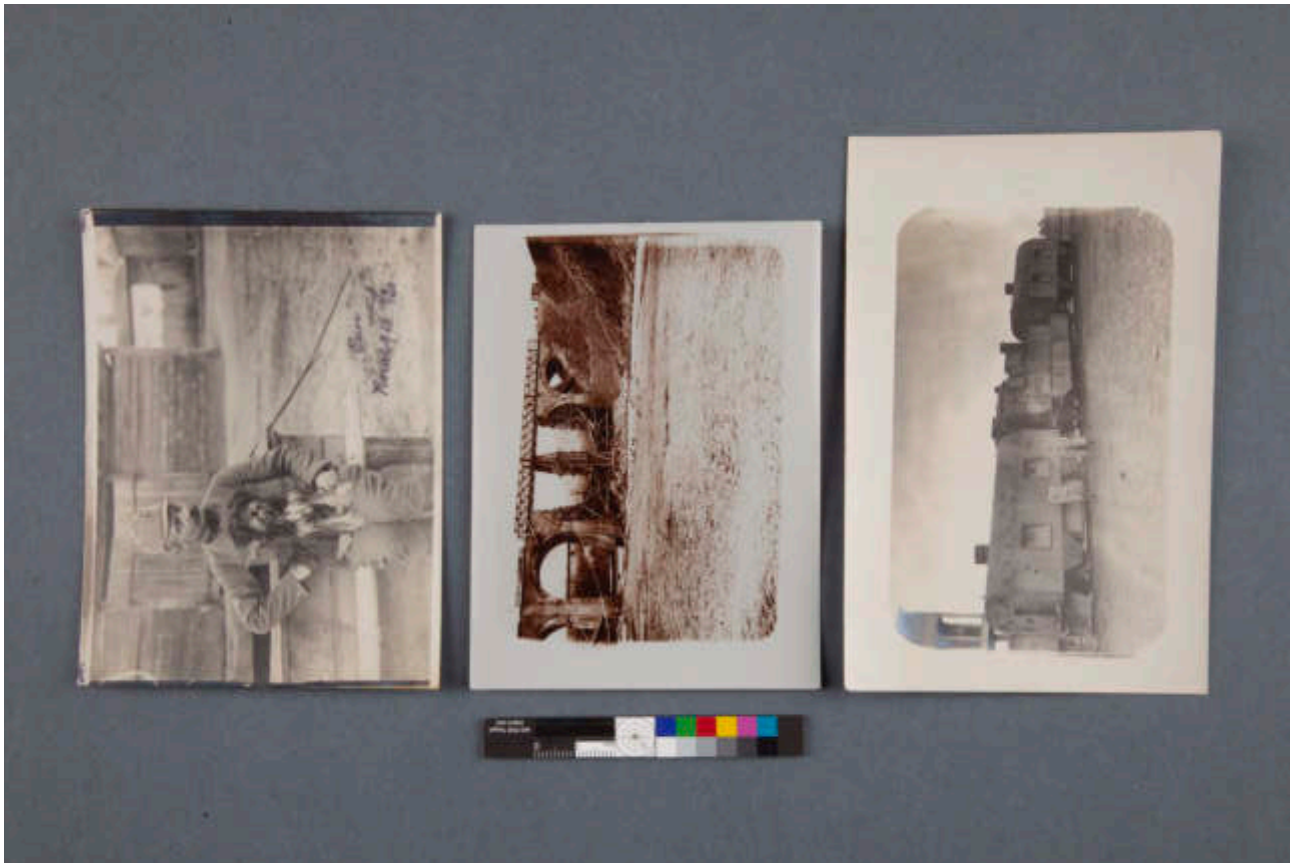

Obr. 67 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

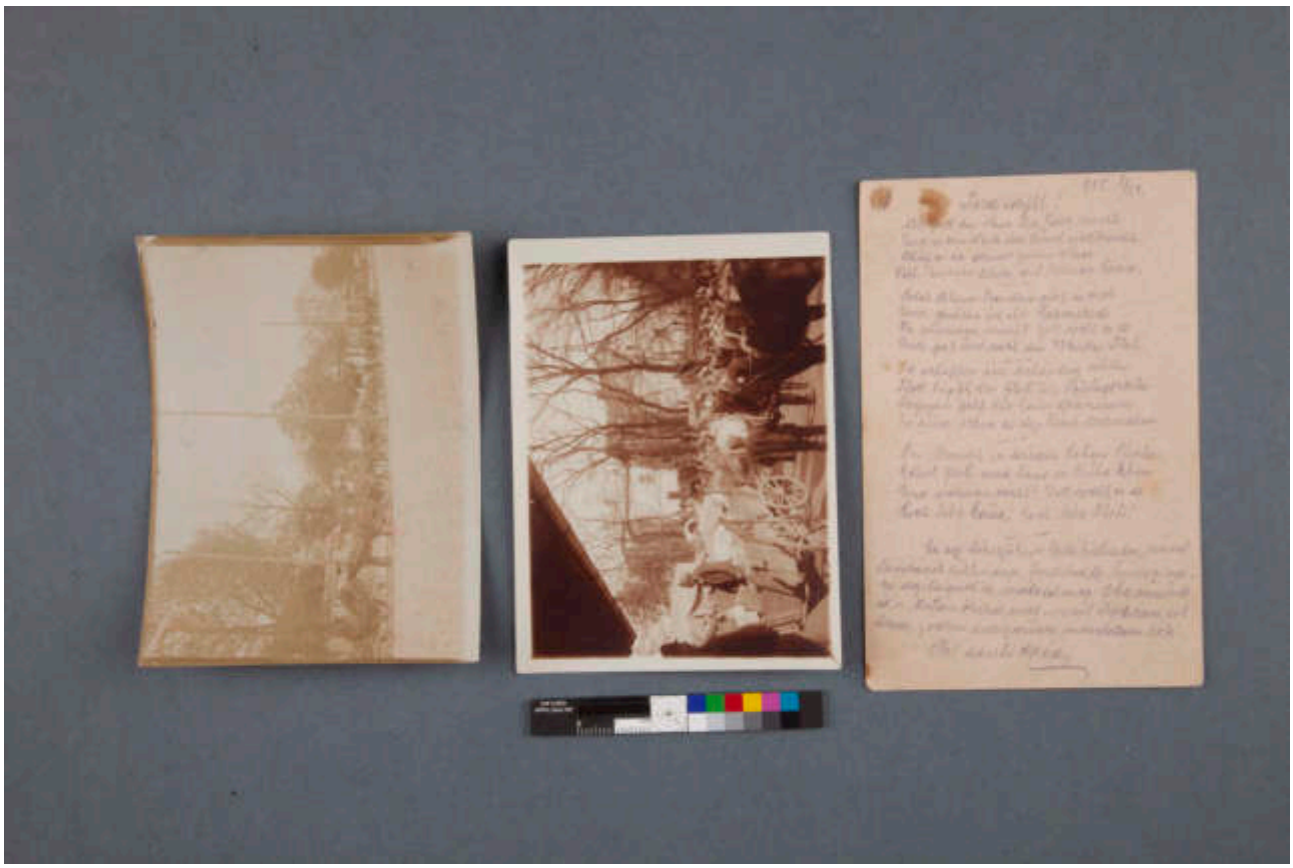

Obr. 68 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 69 – 1093/H – Stav pred reštaurovaním; celkový pohľad – fotografie z obálky; príklad zadnej strany.

II. PRIEBEH REŠTAUROVANIA

1. ZÁKLADNÉ IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

1. Názov pamiatky:	Album s fotografiami, dobovými pohľadnicami a poľnými kartami z I. svetovej vojny
2. Prírastkové a identifikačné číslo:	154/72
3. Inventárne číslo:	1093/H
4. Typ pamiatky:	hnuteľná
5. Umiestnenie pamiatky:	Tekovské múzeum v Leviciach
Obec:	Levice
Majiteľ:	Tekovské múzeum v Leviciach
6. Správca:	Mgr. Nikola Mihálová, historička TMLV
7. Autor:	Neznámy
8. Datovanie:	1915 – 1917
9. Miesto pôvodu:	Rakúsko-Uhorsko
10. Materiál:	Album: kartón, strojový papier, fotografie, tlač
11. Technika:	albumový blok s potlačou, zelené vnútorné strojovo vyrobené papierové listy, strieborno-želatínové a kolódiové fotografie, fotomechanická tlač, šitie albumu niťou a železnými spojmi
12. Rozmery:	41,5 x 25 x 2,4 cm (dl. x š. x h.) obsahuje 217 ks fotografií, pohľadníc a poľných kariet max. rozmeru 13,7 x 8,7 cm
13. Autor reštaurovania:	doc. Mgr. art. Janka Blaško Križanová, ArtD.
14. Spolupráca:	Mgr. art. Barbora Palatínusová Mgr. art. Peter Ančic
15. Doba reštaurovania:	10/2023 – 05/2024

2. PRIEBEH A POSTUP REŠTAUROVANIA

Pri reštaurovaní sa postupovalo v zmysle návrhu na reštaurovanie. Stav diela bol zdokumentovaný použitím fotoaparátu Canon EOS 60D a štúdiového osvetlenia so zábleskovými svetlami. Boli vykonané fotografie diela v dennom rozptýlenom svetle a prenosným digitálnym mikroskopom Zarbeco MiScope pri zväčšení 40x.

Pristúpilo sa k suchému čisteniu vonkajších častí albumu pomocou ofukového balónika, štetcov a gúm Wishab rôznej tvrdosti. Pri čistení sa postupovalo veľmi opatrne so zreteľom na krehkosť a povrch albumu. Mokré procesy čistenia nebolo nutné aplikovať, nakoľko sa suché čistenie preukázalo ako dostatočne efektívne. Pri čistení hárkov albumu z nich boli vybraté fotografie a pohľadnice, ktoré boli ďalej očistené suchou cestou separátne. V niektorých prípadoch bolo zjemnené a potlačené zrkadlenie striebra na povrchu strieborno-želatínových fotografií. Fotografie z obálky boli rovnako očistené a uložené do separátnych plastových obálok a do pH neutrálnej lepenkovej škatule.

Samotný album bol čiastočne mechanicky rozobratý za účelom lepšej konsolidácie a spevnenia hárkov, obalu a chrbta. Album bol zložený z piatich zložiek obsahujúcich 3 – 4 strany zloženené na polovicu do formátu 41 x 25 cm. Hárky boli pôvodne kovovými spinkami na troch miestach spojené o úzky pás rovnakého zeleného papiera, ktorý bol poskladaný do harmonikového tvaru. Nakoľko táto väzba stratila funkčnosť, bolo nutné zložky s hárkami oddeliť. Úzky harmonikový pás bolo potrebné oddeliť od chrbta mechanicky pomocou skalpela, nakoľko bol na tomto mieste prilepený zostarnutým glejovým adhezívom. Pri tomto kroku bola zároveň mechanicky skalpelom od dosiek oddelená aj predná a zadná predsádka na šírku ca. 1,5 cm tak aby nedošlo k jej pretrhnutiu. Vyňatý pás zeleného papiera bol následne očistený od zvyškov glejového adhezíva a zo spodnej strany škrobom podlepený širším pásom japonského papiera a zaťažený. Ďalej bol ešte lokálne dotmelený vrstvami japonského papiera, najmä v miestach, kde boli pôvodne prichytené kovové spinky. Po týchto úkonoch nasledovalo opätovné zloženie pásu do tvaru harmoniky.

Zložky boli taktiež lokálne skonsolidované pomocou japonského papiera a pH neutrálneho škrobového adhezíva rozrobeného v destilovanej vode v pomere 1:5. Takto boli zlepené všetky trhliny, perforácie a absentujúce časti najmä v miestach výrezov a na zhyboch stránok. Zároveň bolo potrebné lokálne podlepiť papier v miestach spojov spinkami, kde došlo k jeho pretrhnutiu. Na trhliny a lepenie bol použitý akvarelovými farbami tónovaný japonský papier, ktorého tonalita

bola prispôsobená farbe papiera. Po spevnení hárkov a zložiek sa pristúpilo k opätovnému spojeniu troch vnútorných zložiek o harmonikový pás. Prvá a posledná zložka pritom neboli vôbec oddelené od bloku, nakoľko plnili spájaciu funkciu medzi doskami albumu a ústredným blokom spojeným na harmonikovom páse. Prvá a posledná zložka boli zároveň lepšie pripevnené škrobom o dosky použitím úchytiek z japonského papiera, nakoľko skrehnutý a kyslý drevitý papier nebolo možné spojiť šitím ani spinkami, akákoľvek aditívna perforácia totiž spôsobovala trhanie papiera aj už vytvorených podlepov.

Pokým prebiehali práce na zložkách, chrbát albumu bol skonsolidovaný vrstvením japonského papiera do potrebnej hrúbky. Absentujúce časti na chrbte albumu boli doplnené tenkou lepenkou a japonským papierom vhodnej gramáže. Obe lepenkové dosky albumu boli skonsolidované podobným spôsobom, kedy boli okraje spevnené japonským papierom, v niektorých miestach aj vo viacerých vrstvách pre dosiahnutie požadovanej hrúbky korešpondujúcej s originálom. Na lepenie bolo taktiež použité škrobové adhezívum.

Skonsolidovaný a spevnený blok zložiek albumu bol následne pomocou vytvorených úchytiek z japonského papiera škrobom vlepený na pôvodné miesto do dosiek a následne po dobu 24 hodín zaťažený. Pričom sa sledovalo jeho pôvodné umiestnenie v albume a tým nebolo dodržané ich sekundárne vytvorené poradie značené červenými číslami v rohoch strán. Strany sú po tomto kroku očíslované v poradí str.1. – 22., str. 25 – 32, str. 45 – 48, str. 23 a str. 33 – 44.

Fotografie a pohľadnice, ktoré bolo potrebné skonsolidovať najmä v oblasti okrajov boli ďalej spevnené aplikáciou japonského papiera a Tylose MH 300 v koncentrácii 3,5 % a následne zaťažené v lise po dobu 2 hodín. Fotografie a pohľadnice boli vložené na pôvodnú stranu v albume, nie však na miesto v závislosti od nového usporiadania listov v albume, a to uchopením vo všetkých štyroch rohoch, tak aby boli správne zabezpečené a zaistené. Toto jednotné usporiadanie obrazového materiálu prispelo k zlepšeniu aj vizuálnej stránky albumu, zabezpečilo pevnejšie pripevnenie k papierovému bloku a tak zabránilo vypadávaniu fotografií a pohľadníc.

Po spevnení a konsolidácii sa pristúpilo k sceľujúcej nápodobivej retuši prevedenej pomocou akvarelových farieb značky Schmincke v kombinácii s farebnými ceruzkami značky Faber-Castell. Retuš sa sústredila na estetické scelenie dosiek a chrbta albumu, nakoľko ich vizualitu do veľkej miery ovplyvňovala absentujúca farba na obale. Pri čistení a konsolidácii chrbta albumu boli objavené fragmenty pôvodného šedého pokryvu, ktorým bola prispôsobená retuš v tejto oblasti.

Obrázok s letnou scénou bol rovnako retušovaný akvarelovými farbami, pod ktoré bola aplikavaná vrstva 2% fotografickej želatíny. Nakoľko povrch zelenohnedého papiera, ktorý pokrýval dosky spôsoboval oter jemnej vrstvy akvarelovej retuše, bola na celý povrch albumu aplikovaná záverečná vrstva fixatívu určeného pre akvarelové farby od značky Schmincke (Schmincke Aerosol Watercolour Fixative). Retuš pomocou farebných ceruziek prebehla aj na zelených papierových listoch vo vnútri albumu, kde sa sústredila na scelenie a potlačenie prelepov vytvorených japonským papierom. Retuš na papieroch vo vnútri albumu nebola fixovaná žiadnym médiom.

Dielo bolo po zakončení prác fotograficky zdokumentované a uložené do ochranného obalu vytvoreného na mieru z lepenky archívnej kvality s alkalickou rezervou. Na záver bola vyhotovená reštaurátorská dokumentácia.

3. POUŽITÉ MATERIÁLY

Ofukový balónik; štetce, mäkká guma Wishab; fotografická želatína 2%; pšeničný škrob Lineco Wheat Starch Neutral pH; Thylose MH6000 3,5 % (MHECmethylhydroxietyhlcelulosa); japonský papier 11 g/m2; japonský papier 6 g/m2; akvarelové farby Schmincke; farebné ceruzky Faber-Castell; Schmincke Aerosol Watercolour Fixative;

4. ŠPECIFIKÁCIA A ODÔVODNENIE ZMIEN OPROTI NÁVRHU NA REŠTAUROVANIE

Na záver bol na akvarelovú retuš dosiek albumu aplikovaný nástrek fixatívom Schmincke Aerosol Watercolour Fixative v dvoch vrstvách. Nakoľko lesklý povrch zelenohnedého papiera, ktorý pokrýval dosky spôsoboval oter jemnej vrstvy akvarelovej retuše, najmä na zadnej strane.

5. VYHODNOTENIE NOVÝCH POZNATKOV Z PRIEBEHU REŠTAUROVANIA

Neboli zistené žiadne nové poznatky.

6. PRÍNOS A DOSIAHNUTÝ CIEĽ REŠTAUROVANIA

Cieľom reštaurovania bolo stabilizovanie stavu diela a zlepšenie jeho vizuálneho vzhľadu, pričom bolo dôležité zachovať jeho pôvodný charakter. Hlavným prínosom reštaurovania bolo očistenie a konsolidácia vonkajších aj vnútorných článkov albumu a prinavrátenie do jeho originálnej podoby funkčného albumu s dôrazom na zachovanie patiny a zlepšenia funkčnosti. Zlepenie jednotlivých častí albumu, ako aj dôkladnejšie zasadenie fotografií a pohľadníc na jednotlivých stranách prispelo k zlepšeniu aj vizuálnej stránky albumu a zabezpečilo pevnejšie pripevnenie k papierovému bloku. Pri reštaurovaní boli priznané deštrukcie a a degradácie (dekolorované zelené papiere, jemné zvlnenie listov, pohľadníc a fotografií), ktoré neohrozujú stav pamiatky v budúcnosti, a ktoré nie je možné odstrániť bez zasahovania do hmotnej podstaty diela a iných deštruktívnych metód.

7. URČENIE REŽIMU A ĎALŠIEHO VYUŽÍVANIA PAMIATKY

Pri vystavení, či uskladnení diela sa musia pre jeho zachovanie dodržať určité podmienky:

Umiestnenie: skladovať v suchu v novom obale, zabrániť prístupu prachu a iných nečistôt, nevystavovať priamemu slnečnému svetlu a iným zdrojom silného svetla a tepla a zabrániť uloženiu v blízkosti s inými dielami napadnutými plesňami alebo iným biologickým poškodením.
Manipulácia: neohýbať, nerozoberať, jednotlivé fotografie a pohľadnice nevyberať z albumu.
Vystavovanie: intenzita osvetlenia pri vystavovaní svetelnosť nesmie prekročiť max. 50 lx.
Ideálna vlhkosť: 50 – 60%
Ideálna teplota: 18 °C – 24 °C

8. FOTODOKUMENTÁCIA II.

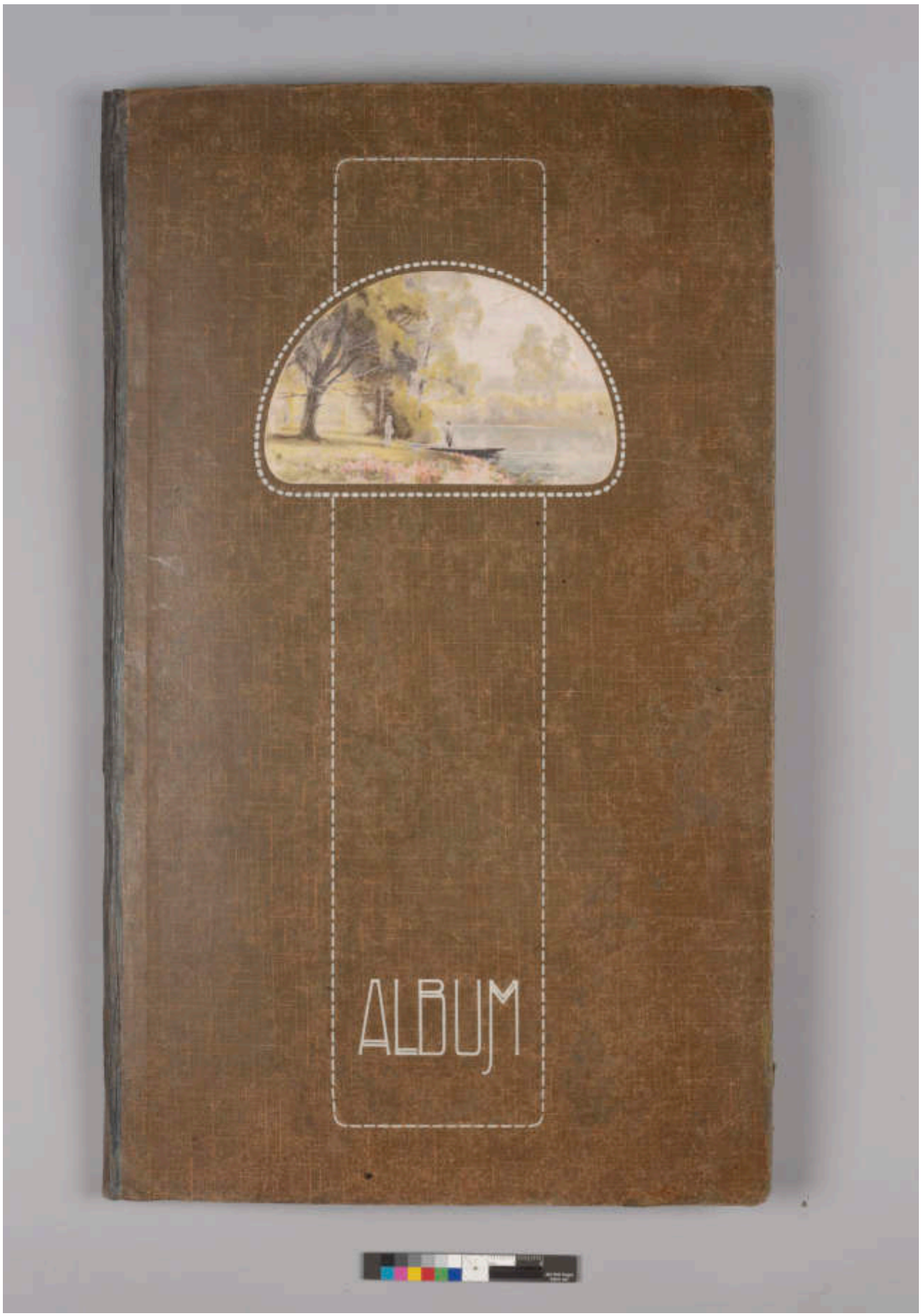

Obr. 1 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad predná strana albumu.

Obr. 2 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; bočný pohľad na prednú stranu albumu.

Obr. 3 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; bočný pohľad na prednú stranu a chrbát albumu.

Obr. 4 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad na zadnú stranu albumu.

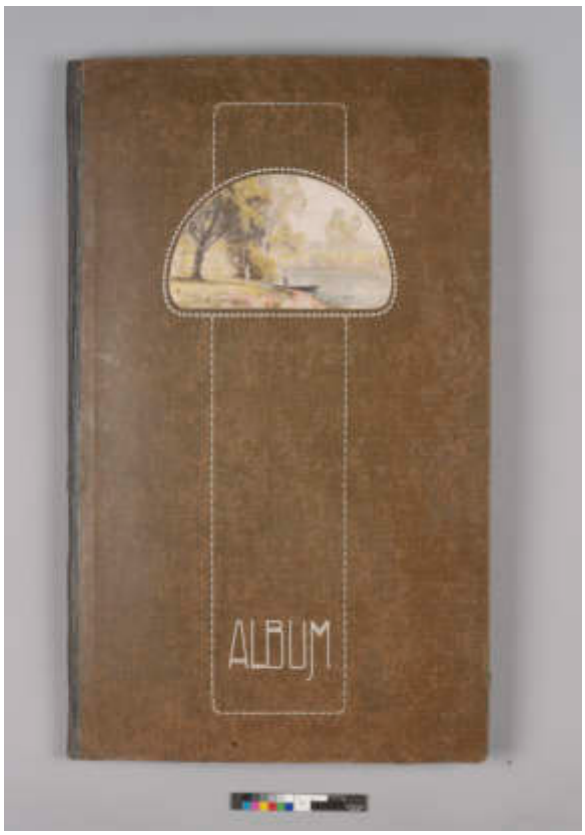

Obr. 5 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad; predná strana albumu.

Obr. 6 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; celkový pohľad; predná strana albumu.

Obr. 7 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad; zadná strana albumu.

Obr. 8 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; celkový pohľad; predná strana albumu.

Obr. 9 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; bočný pohľad; predná strana a chrbát albumu.

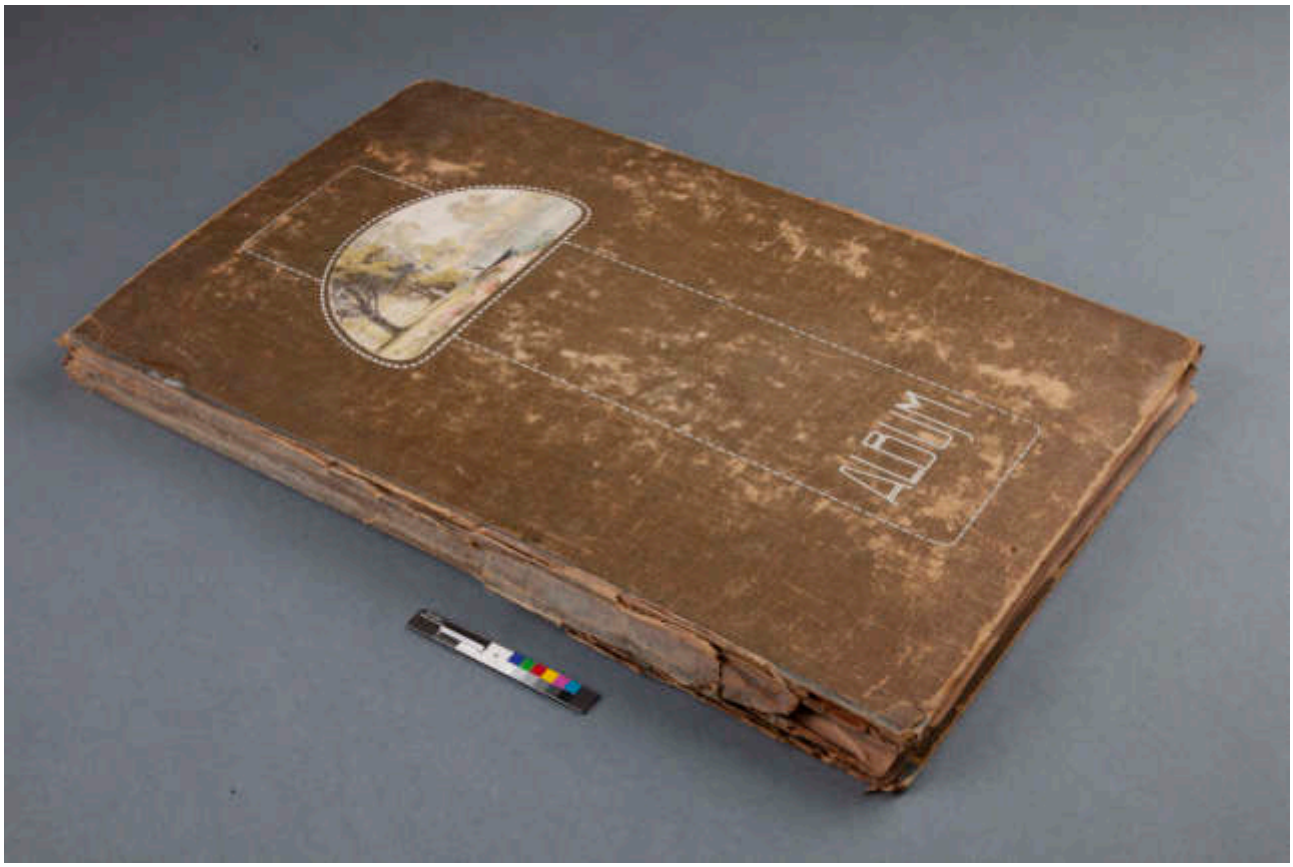

Obr. 10 – 1093/H – Stav diela pred reštaurovaním; bočný pohľad; predná strana a chrbát albumu.

Obr. 11 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – predná predsádka a str. 1.

Obr. 12 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 2. – 3.

Obr. 13 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 4. – 5.

Obr. 14 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 6. – 7.

Obr. 15 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 8. – 9.

Obr. 16 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 10. – 11.

Obr. 17 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 12. – 13.

Obr. 18 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 14. – 15.

Obr. 19 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 16. – 17.

Obr. 20 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 18. – 19.

Obr. 21 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 20. – 21.

Obr. 22 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 22. – 23 (značená 25.).

Obr. 23 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 24. – 25 (značené 26. a 27.).

Obr. 24 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 26. – 27 (značené 28. a 29.).

Obr. 25 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 28. – 29 (značené 30. a 31.).

Obr. 26 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 30. – 31 (značené 32. a 45.).

Obr. 27 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 32. – 33. (značené 46. a 47.).

Obr. 28 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 34. – 35. (značené 48. a 23.).

Obr. 29 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 36. – 37. (značené 24. a 33.).

Obr. 30 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 38. – 39. (značené 34. a 35.).

Obr. 31 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 40. – 41. (značené 36. a 37.).

Obr. 32 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 42. – 43. (značené 38. a 39.).

Obr. 33 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 44. – 45. (značené 40. a 41.).

Obr. 34 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 46. – 47. (značené 42. a 43.).

Obr. 35 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – str. 48 (značená 44.) a zadná predsádka.

Obr. 36 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad; fotografie z obálky.

Obr. 37 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 38 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 39 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; celkový pohľad – fotografie z obálky.

Obr. 40 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; zaťaženie po lokálnej konsolidácii trhlín.

Obr. 41 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; hárok papiera po konsolidácii a retuši.

Obr. 42 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; harmonikový pás po oddelení od bloku albumu.

Obr. 43 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; harmonikový pás po podlepení japonským papierom.

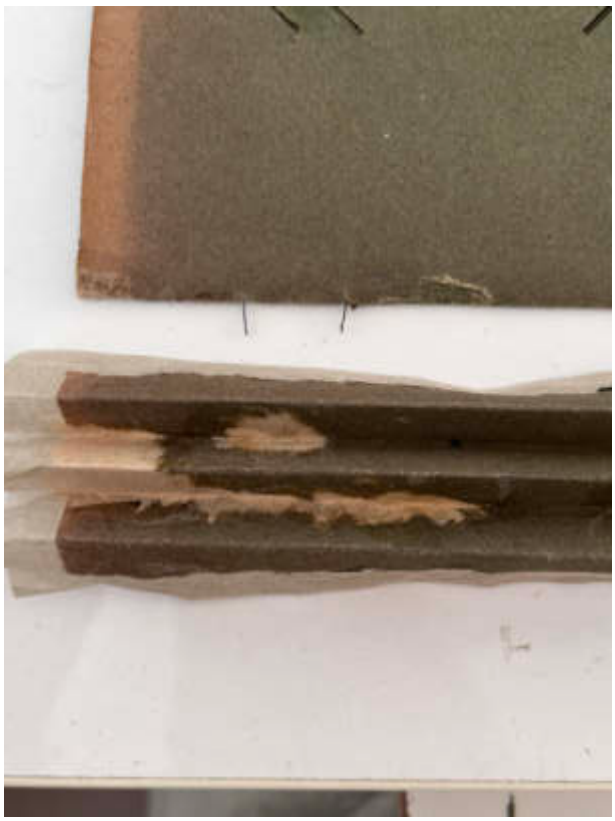

Obr. 44 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; príprava na zasadenie hárkov do pásu.

Obr. 45 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; proces spájania hárkov pomocou pôvodných spiniek.

Obr. 46 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; stav po spojení hárkov.

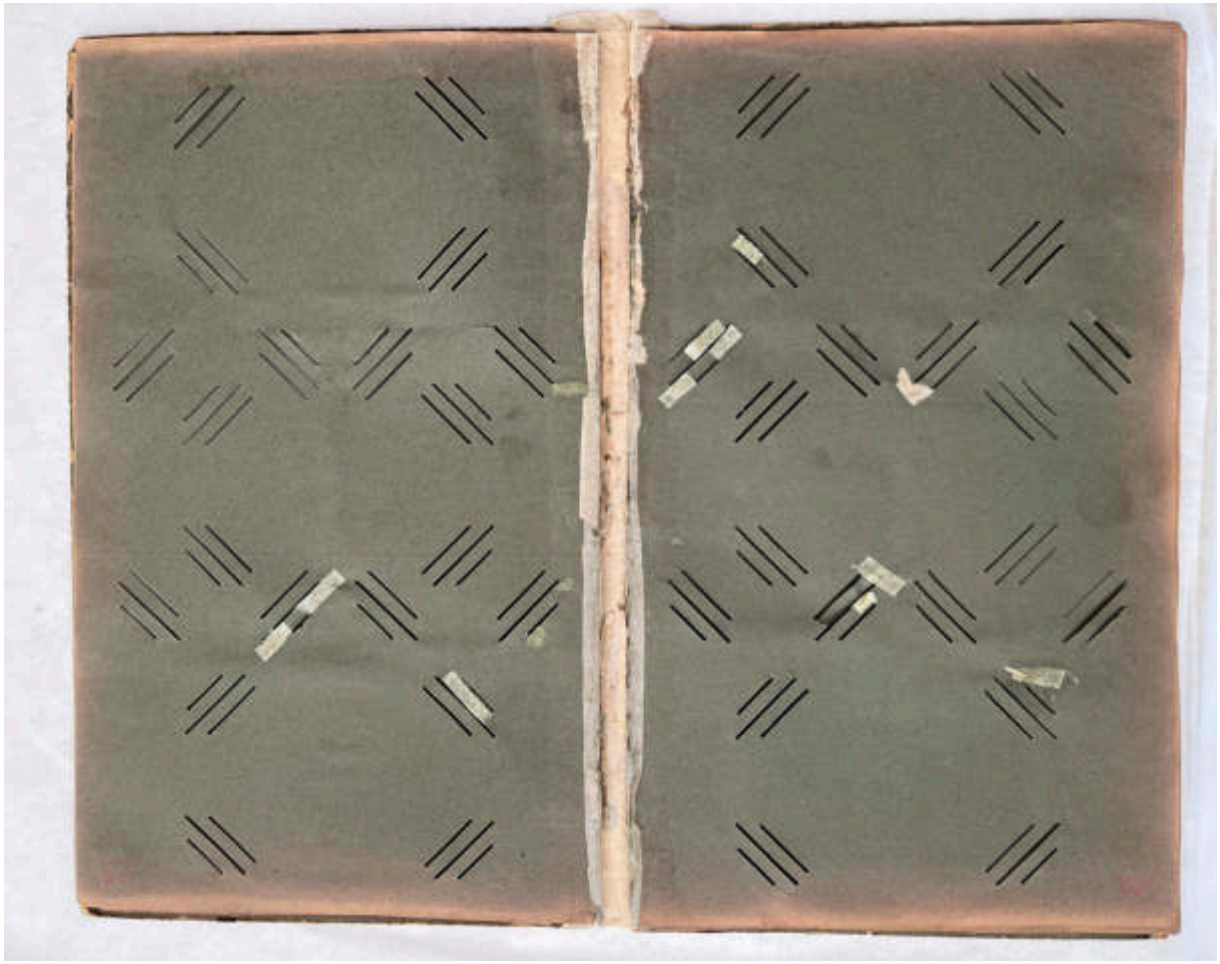

Obr. 47 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; proces konsolidácie hárkov a chrbáta albumu japonským papierom.

Obr. 48 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; lepenie centrálnej časti hárkov späť k doskám albumu.

Obr. 49 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; lepenie centrálnej časti hárkov späť k doskám albumu.

Obr. 50 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; chrbát albumu po čiastočnom doplnení chýbajúcej hmoty.

Obr. 51 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; chrbát albumu počas dopĺňania chýbajúcich častí.

Obr. 52 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; príprava úchytiek z japonského papiera.

Obr. 53 – 1093/H – Stav diela počas reštaurovania; spájanie prvej strany bloku s doskami albumu.

Obr. 54 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; umiestnenie albumu do novej krabice archívnej kvality.

Obr. 55 – 1093/H – Stav diela po reštaurovaní; fotografie z obálky vložené do novej krabičky.